

KLONDIKE & DAWSON CITY

TEXT: PETER LARSSON

BILD: ÅKE ROSENIUS

Ryttare i den brännande solen som sätter vattenflaskan mot sina torrspruckna läppar bara för att ögonblickligen plägsamt bli påmind om att den varit tömd sedan länge önskar ibland att de befunnit sig i ett betydligt kallare klimat. Rollpersoner som trängs med tusentals stinkande boskapsdjur i Dodge City och ett myller av människor kan få för sig att söka vildmarkens enslighet. Spelare, som skinnats på sina sista tillgångar i kortspel på någon flodängare i Mississppi, kan vilja ta sig till mer lättlurade trakter... Omväxling förnöjer, heter det ju, och därför presenterar vi här ytterligare en kampanjmiljö till Western. Varför inte köra en kampanj som utspelar under en guldrush i Alaska eller Klondike?

FÖRUTSÄTTNINGAR

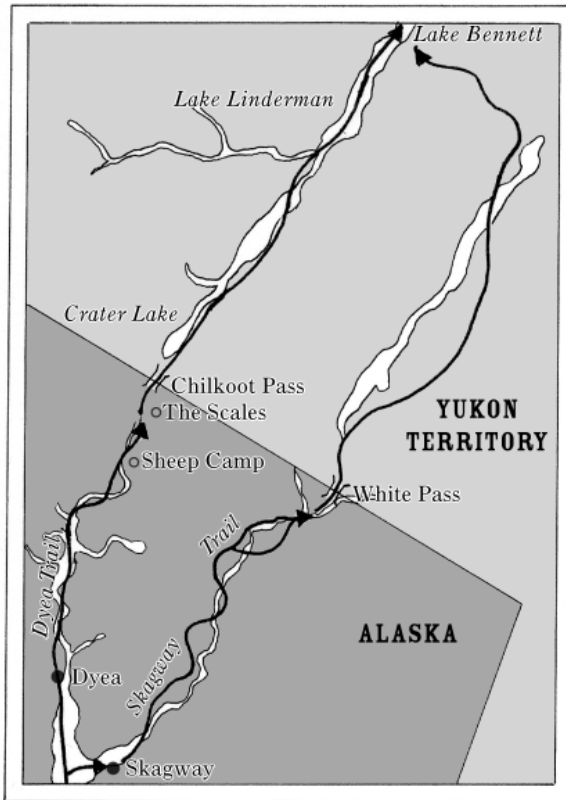
Klimatet i nordligaste Nordamerika är hårt, uttryckt i milda ordalag. Januari har en medeltemperatur på ca -30 grader Celsius. Alaska och västra Kanada är i princip ett enda stort vildmarksområde (undantaget vissa mindre kustområden) dit endast ett fåtal härdade människor tar sig.

Det största hindret för kampanjspelare kring Klondike är tidstekniskt. Guldrushen bryter ut sommaren 1897 och 18 månader senare är den i princip över i Dawson. I gengäld har man dock funnit rikligt med guld i Alaska som t.ex. i städerna Nome, Juneau och Cordova, och många söker sig dit.

I Juneau finner man guld redan 1880 och det är fullt möjligt att en och annan rollperson kan befinna sig där för att intrigera redan då. Resten av denna artikel kommer dock i huvudsak behandla riktlinjer för en kampanj runt Dawson City i Klondike 1897/98.

UPPTAKTEN

Vad är det som lockar i Klondike? Varför skulle rollpersoner anstränga sig för att ta sig dit? En anledning är guld, men det finns många fler tänkbara anledningar. Är man duglig i strid kan man anställas som livvakt eller torpedät personer som anser sig ha råd och vara i behov av dylika tjänster. Spelare och andra typer av skojare har stora förutsättningar för att lura till sig lättförtjänta slantar från naiva och överoptimistiska lycksökare. Läkare, advokater och andra specialister efterfrågas i blomstrande städer som Dawson, till relativt höga priser. Många laglösa söker sig till Klondike där la-

gen knappt alls etablerat sig. I samband med detta så söker sig också många prisjägare och revolvermän dit.

Klondike-rushen börjar som sagt sommaren 1897. Då, med ett mellanrum av bara ett par dagar anlände fartygen Excelsior och Portland till San Francisco respektive Seattles hamnar. Bland passage-rarna finns flera nyrika män och kvinnor som tjänat bra på guldet i Klondike. Guld till ett sammanlagt värde av flera hundratusen dollar lastas av båtarna. Det som tidigare varit ett rykte blir över en natt en stor nyhet, som sprids över landet. Tidningarna skriver, telegraferna knattrar och de få telefoner som finns går varma. Det har varit ett par ganska dåliga år under mitten av 90-talet och många bestämmer sig för att ta chansen att söka guld i norr.

Trots att Klondike och Dawson City ligger i det kanadensiska territoriet Yukon så är det mest amerikaner som söker sig dit. De flesta tar sig i första hand till Seattle, Washington. Här bör man inhandla den utrustning man kan

tänkas behöva i Klondike, inklusive proviant för ungefär ett år. Den totala packningen väger ca ett ton. Handlarna i Seattle ler och gnuggar händerna, deras verksamhet går strålände. Många av dem trycker listor eller kataloger över den utrustning man behöver. Handlarna köper in stora lager, och då alla varor inte får plats inne i butikerna staplas stora högar av säckar och tunnor, med diverse förnödenheter i, utanför på gatorna. När man har fixat utrustningen bör

man snabbt försöka skaffa en båt-biljett. Enklast blir resan till Klondike om man kan komma med en båt som går upp till Saint Michael, på Alaskas västkust. Därifrån kan man åka med båt upp längs Yukon River om man är ute i god tid. Flo den fryser redan i september och då blir den ofarbar med marina färdmedel.

De som inte hinner till Saint Michael i tid får söka sig andra vägar. Populärast blir att åka båt till någon av tvillingstäderna Dyea eller Skagway i södra Alaska. Under en period går sprängfyllda fartyg nästan som i skytteltrafik norrut, och sedan tillbaka i princip tomma för att hämta nya förväntansfulla guldsökare i Seattle.

DYEA & SHAGWAY

Tvillingstäderna är i början av 1897 bara två små samhällen, men så fort de första guldsökarna kommer iland börjar de växa snabbt. Vid årsskiftet kan man räkna nästan 10.000 bofasta invånare, båda städerna sammanräknade. Här tar man igen sig och förbereder sig för den mödosamma och strapatsrika

vandringen upp till Dawson. Kan-ske försöker man skaffa några dragdjur eller hyr några indianska bärare. Liksom i Seattle gör handlarna i Dyea och Skagway goda vinster.

När mycket folk börjar strömma till en stad under kort tid, tenderar den att bli livlig och en smula ociviliserad. Man bör passa sig. Är man oförsiktig blir man lätt lurad, och kanske utblottad. Det finns en hel del skojare i städerna, mer eller mindre framgångsrika. Majoriteten av dessa organiseras av "Soapy" Smith, som kommer till Skagway under hösten -97.

HELVETES-VANDRINGARNA

När man känner sig redo att lämna Dyea eller Skagway börjar provningarna på allvar. Nu finns två huvudsakliga vägar att välja på; Chilkoot Trail eller White Pass Trail. Båda är de veritabla helveten för nästan alla som färdas på dem. Båda har individuella risker och hinder, men de har självklart också mycket gemensamt. De går i princip parallellt med varandra och möts slutligen vid bergsjön Lake Bennett, en bit in på den kanadensiska sidan gränsen.

CHILKOOT

Chilkoot Trail lämpar sig bäst för de som inte har några pack- eller dragdjur, undantaget slädhundar. Längs vägen bildar man flera läger, med namn som Canyon City och Pleasant Camp. I den sistnämnda fanns inrättningar som enkla hotell, restauranger, barer och t.o.m. ett litet sjukhus, om än i spartanskt utförande.

Strax söder om Chilkoot-passet (där spåret korsar gränsen USA-Kanada) ligger en plåtå känd som The Scales. Det är när man kommer hit och blickar norrut som man upptäcker Chilkoot Trails största provning för guldsökarna. Passet ligger på en höjd av 1100 meter över havet, och vägen upp dit lutar i genomsnitt 35% den allra sista kilometern. Nog så be-

svårigt för en normalt tränad person, men det största problemet är att de som ska till Dawson City har utrustning med sig som kan väga ett ton. Enda möjligheten är att bära upp lite i taget, och lägga grejerna däruppe, väl utmärkta. Men det är fortfarande tungt och går långsamt, och de flesta orkar bara gå upp en gång per dag. För dem som har råd med bärare går det lite lättare, även om indianerna nu är kloka nog att omförhandla sina löner. Man får räkna med minst en månad innan man fått upp all utrustning och proviant genom passet. En månad som sliter på kroppen.

Att göra sig av med utrustning är ingen bra idé. Passet övervakas av den kanadensiska North-West Mounted Police som noga kontrollerar all utrustning. Det krävs att man har mat och utrustning för nästan ett år innan man släpps in i Kanada. Den kanadensiska regeringen vill undvika att människor svälter ihjäl i vildmarken.

WHITE PASS

Har du hästar, åsnor, oxar eller andra former av kreatur är verkligen White Pass Trail att rekommendera.

Leden startar lite lätt. Genom viss sponsring från handlarna i Skagway har man kunnat preparera de första kilometrarna av vägen. Men sedan blir det besvärligare. Då kommer skogen och ett smalt spår av människor och djur får ringla sig fram genom den. Det är konstant trafikstockningar och det går långsamt att ta sig fram. Många tappar tålmodet, och djuren får lida och ofta dö för människornas guldhunger. Många djur dör under resan och dumpas vid sidan av vägen. På vintern är det väl inte så farligt, men när snön smälter och kadavren tinar och börjar ruttna sprids en mardrömslik odör längs leden. Öknamnet som uppkommer, "Dead Horse Trail", är väl motiverat.

Efter skogen hamnar man i bergen. Här är leden så smal som 2

fot på vissa ställen där den löper utmed bergsväggarna. Risken för fall är påtaglig och det är många gånger rent dödligt att falla ner. Det börjar byggas en järnväg från Skagway som skall gå över White Pass i maj 1898. Den blir dock inte klar förrän ett helt år senare, då Dawson-rushen redan har mattats av kraftigt.

FÖLJ BARA FLODEN!

Vid sjön Lake Bennett och de närliggande Lake Lindeman och Lake Tagish slår vettigt folk läger för att vänta på våren. Då kan man nämligen ta sig ner till Klondike på floden som rinner härifrån till Dawson. Man måste dock vänta på att floden blir helt isfri och vintern häruppe är lång och tålmodskrävande, särskilt om man kan inbilla sig doften av guld som kommer från norr. Några få väljer att inte vänta på våren, och försöker ta sig till fots de 50 mil (fågelvägen) som återstår till Dawson City. En potentiell självmordsvandring.

Kring sjöarna bildas stora tältstäder och här övervintrar ungefär 30.000 människor. I princip fungerar städerna som vanliga städer, med fungerande postkontor, bagerier, frisörer, badhus, salooner, spelhallar, hotell och mindre kappell. Strax utanför byggs en kyrka av trä.

I slutet av maj -98 blir vattenvägen fri från is hela vägen ner till Dawson. Genast börjar man besätta sina båtar för att fortsätta resan mot guldlandet. Uppskattningsvis 7.000 båtar kommer under den närmaste månaden resa nerför flodsystemet. Det är båtar och flottor i alla möjliga olika modeller. Där finns två 15 meter långa ångbåtar som släpats hela vägen från Skagway över White Pass Trail.

Båtarnas kvalitet varierar kraftigt. De flesta människor har ingen erfarenhet alls av hur man bygger båtar, men genom utbytande av kunskaper och en stor gnutta improvisation bygger man konstruk-

tioner som förhoppningsvis ska klara sig hela vägen till Dawson City.

Det är ingen ofarlig väg att flyta nerför. Längs floden finns sten, strömvirvlar och snabba forsar, av vilka de mest respekterade heter Miles Canyon, Squaw Rapids och White Horse Rapids.

Båtfärden mellan Lake Bennett och Dawson City tar runt 2 veckor. På några få veckor i juni 1898 ökar Dawsons befolkning explosionsartat till 28.000, nästan jämförbart med Seattle eller Portland. Men då är redan de guldrikaste marklotterna sedan länge besatta.

DAWSON CITY

Då du kommit till Dawson, vad farao gör du då? Du kan ju leta efter guld, men det är ingen lätt match. Bara en tiondel av de som försöker lyckas gräva fram något guld överhuvudtaget. I princip är Dawson som vilken amerikansk guldstad som helst med några betydande undantag. Klimatet är bistrare. Vinter större delen av året med tillhörande snöstormar och dylikt. Tjälén i marken är många meter djup och går aldrig riktigt ur. Under den korta sommaren värms dock det översta skiktet av jorden såpass att det på många ställen blir rena lervällingen. Ett annat otrevligt sommarsymptom är mygg och andra flygfän som passar på att plåga både människor och djur.

Stadens isolering gör att suget efter nyheter är stort. Någon betalar 50 dollar för en halvårgammal tidning, och tar sedan 1 dollar i inträde till den högläsning han sedan arrangerar på en saloon. Inflationen i Dawson blir påtaglig. Mer än i de flesta andra guldstäder.

Men i grund och botten är Dawson City under denna korta era en Western-stad som alla andra, med alla ingredienser som behövs för intressanta intriger och trevligt rollspel. Bara en smula ensligare, vildare, hårdare och framför allt kallare...